

lazila u doticaj sa selom i koja je onda prencasila građanske ideologije i građanske simbole među seljake i tim još jače zarobljavala selo u interesu građanskih slojeva.

Što je ekonomsko i društveno razlikovanje na selu postajalo jače, to su građanske ideologije imale više utjecaja. Naročito je to važilo za one krajeve, gdje je bila razvijena trgovina i gdje su domaći trgovci i krčmari dobili u svoje ruke političko vodstvo na selu. Isto je bilo i s onim krajevima, gdje su svećenici i advokati imali veliki ugled i utjecaj; oni su onda redovno vršili političku kontrolu nad selom s pomoću lokalnih trgovaca i nekolicine bogatih seljaka.

Prva i najjača reakcija na hrvatski građanski nacionalizam, i hrvatske građanske ideologije uopće, nastala je baš tamo, gdje je selo bilo najmanje i ekonomski i društveno diferencirano, i tamo, gdje nije bilo domaćih gostioničara i krčmara, nego su lokalnu trgovinu u svojim rukama imali stranci i doseljenici. To je bilo u gornjim hrvatskim krajevima, u zoni seljačke ekonomske autarhije. Ovdje je i antagonizam prema »fiškalima« bio najjači, a pojedini svećenici izgubili su bili ugled i utjecaj među seljaštvom radi načina života, koji su seljaci smatrali za nemoralan. U tim se krajevima najprije razvio Hrvatski Seljački Pokret; tu su seljaci najjače ideološki izgrađeni i ostali su do danas središte, iz kojega se širi seljačka politička svijest na okolne krajeve i narode.